№ 22 Ausgabe B.

ГОМАН

Цэна с перэсылкай і дастаукай да хаты: на 1 год—4 м. 80 фэн., на ½ году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы—1 м. 20 ф., на 1 мес.—40 фэн.

Беларуская Віленская часопісь выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Адрэс рэдакцыі: Вільня, Віленская 33. Адрэс адміністрацыі і экспэдыцыі: М. Стэфанская 23.

Цэна абвестак: на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі — 25 фэніг.; дробные абвесткі— па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці — 60 фэн. за лінейку дробн. друкам.

№ 22 (218). Год III. Вільня, 15 марца 1918 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.

14 марца.

Заходні тэатр:

Між Ліс і Скарп, наабапал Масу і ў палудзенна-заходнім Эльзасе, ў ваколіцах Альткірхэна, ворагі развівалі жывую артылерыйскую чыннасць. На рэшці фронту гэтак сама востры агонь. Між пазыціямі ваюючых старон — дробные пяхотные бітвы.

У бітвах на паветры збіты 17 варожых самалётаў і 3 прывязные лятучые шары. Ріхтгофэн дайшоў 65 пабеды.

Усход.

Згодне з умовай з румынскім урадам, нямецкіе войскі з Брэіла праз Галяц і Бэндэры, пасьля стычкі пры Мордаванцы, **занялі Одэссу.** За імі са Жмэрынкі прыйшлі аўстрыякі.

ПЕЦЯУРБРГ. Японскіе войскі ўмешаліся ў бітву між большэвікамі і расейскім войскам пад камандай Семёнова. Два японскіе і 1 кітайскі полк сур'ёзна разграмілі большэвікоў. Палажэньне войск рады ў Манджурыі — сур'ёзнае.

БЭРЛІН. Прэдстаўнікі ўсіх саюзьніцкіх дзержаў, паводлуг вестак з Лёндона, падпісалі **у Порт-Артуры конвэнцію** аб меры японскага выступленьня.

Вільсон прыстаў на яго с тэй умовай, каб Японія дала формальнае заверэньне, што яна выступае проці Нямеччыны, а не проці Расеі.

ПЕЦЯРБУРГ. Украінская рада раб. і салд., пераехаўшая с Кіева ў Харкаў, як пішэ газэта «Ізвестія», уцёкла і с Харкава.

Уласьці цэнтральнай украінскай рады ўзялі ў свае рукі упраўленьне Харкавым.

Сіла большэвікоў чэзьне і ў усходняй Украіне. Народ жджэ прыходу украінскіх войск і войск цэнтральных дзержаў.

ПЕЦЯРБУРГ. У Казані, паводлуг вестак з Масквы, узняліся крывавые бітвы між большэвікамі і жыхарамі места, організоваўшымі самаабарону. З абодвых бакоў выступала артылерыя. Место вельмі пацярпело. Чысло забітых больш за 700. Бітвы дагэтуль не далі нікому перэвагі.

БУДАПЭШТ. С прычыны безупынных задзержэк, вызываных частымі паездкамі румынскіх дэлегатаў у Яссы, **мірная умова з Румыніей будзе падпісана толькі 25 марца.**

Некаторые **часці Бэссарабіі з румынскім насяленьнем** мо' будуць прылучэны да Румыніі, як компэнсація за Добруджу.

Румынскіе землі, дзе дабываецца газа, прынамсі часьцю пяройдуць да Вэнгрыі, але будуць аставацца пад загадам Нямеччыны, Аўстрыі, Румыніі і Боўгарыі.

БЭРЛІН. Прэзыдэнт Вільсон маніцца высказаць у скорым часе спогад Амэрыкі румынам с прычыны пастаўленых ім варункаў міра.

Урадовые кругі заяўляюць, штоо Амэрыка за варунак агульнага міра лічыць поўную адбудову Румыніі у старых межах.

БУКАРЭШТ. Віцэ-прэзыдэнт боўгарскай дэлегаціі заявіў, што пасьля энэргічнай наддзержкі нямеччынай дамаганьняў Боўгарыі звароту ей Добруджы боўгарскі народ цьвёрда пастанавіў далей вясьці вайну датуль, пакуль немцы на здолеюць дайсьці міра на аснове, каторая зробіць немагчымай грозьбу яе бытаваньню.

БЭРЛІН. В.Т.Б. наказывае с Фляндрыі аб узросьці ў апошнім часе разведак на фронці з абодвых бакоў. Каб разведаць аб нямецкіх прыгатаўленьнях, саюзьнікі прымушаюць і бэльгійскую армію да частых разведачных наступленьняў па начох.

ЛОНДОН (Рэўтэр). **Урадова.** Страты ў часе апошняга налёту с паветра даходзяць 20 забітых і 40 раненых.

ЛОНДОН (Рэўтэр). У ніжняй палаце міністэр блокады, Сэсіль, заявіў, што за апошніе месяцы Англія не давала пазваленьняў на вываз спажыўных прадуктаў у Голандзію, Норвэгію, Данію, Швэцію.

БЭРЛІН. **Урадова.** 14.III. Імпэратар прыняў на аўдыэнціі генэрал-губэрнатара Польшчэ v. Бызэлера.

ЛОНДОН (Рэўтэр). На мейсцо памершага галавы ірляндзкіх нацыоналістаў, Рэдмонда, ўсемі галасамі выбран Дільлён. Пры гэтым сіннфэйнэры заявілі, што ірляндзкі народ можэ быць здаволен толькі аддзяленьнем ад Англіі.

Весткі з Меншчыны.

Памятка беларусам маскоўскай прыхільнасьці.

Пад гэткім назовам „Вольная Беларусь“ пішэ:

„Калі ў Расеі панаваў цар, дык нам казалі, што у нацыанальным уціску вінаваты ні народ вялікарускі, а толькі яго цар, хоць трудна было зразумець, хто забараняў вялікарускай інтэлігэнцыі абстаіваць напрыклад, нацыаналізацію школ.

Потым, як скінулі у Расеі цара, а тым часам нацыанальнай палёгкі не прышло, дык гэта тлумачылі тым, што к раўніцтво ў дзяржаві захапіла буржуазія ды й ні час, моў, займацца нацыанальным пытаньнем. Вось прыдуць социалісты, дык тые ўжо зробяць і кожнаму ўнаровяць.

Прыйшоў соцыаліст — міністэр А. Керэнскі, ні вагаючыся, абвесьціў, што «не отдастъ достоянія революціонной Россіи и будетъ защищать яго кровью и желѣзомъ». Так пагражаў ён Украіні і Фінляндзіі, калі тые паверылі слову вялікарускай дэмакрацыі ды сталі «самоопредѣляться». Прыхільнікі маскоўскай арыентацыі занiпакоіліся але іх усьцешылі тым, што Керэнскі падупаў буржуазнаму уплыву, а вось хутка прыдзе настаяшчая соцыалістычная дэмакрація, тагды... тагды народы Расеі атрымаюць поўную магчымасць самаазначэньня і нават моцімуць падтрыманьне.

Сталі чакаць і дачакалися. Прышоў большэвізм і запанавалі на Беларусі т. званые «народные комисары Зап. Области». Настаў час запраўднаго уладарства маскоўскай дэмократыі. Заварушылася і Беларусь. Сабраўся першы усебеларускі зьезд. А велікаруская дэмакрація праз сваіх кіраўнічых стала памагаць беларускаму нацыональнаму вызваленьню такім абычаем:

I.

Тэлеграма. Заходні фронт, **Полукорову.** Накажыце таварышам, каб на зьезьдзе беларускае Рады яны зробілі пераварот думак, раскол і выказалі буржуазнасць яе. Гэта патрэбна. **Главкозап Мясьнікоў.**

II.

Камісарыат унутраных спраў заходняга краю. 17 сьнежня 1917 г. № 1425. Таварышу Рэзанскаму. Прыказываем, маючы пад сваім загадам даволі аружнай сілы, акружыць будынак, дзе заседае Беларускі Зьезд, арыштаваць прэзыдыум Зьезду, а таксама выбраны ім орган краёвай уласьці; паклікаць з Зьезду таварышаў большэвікоў і стоючых на пункце ўласьці Рад, а самы Зьезд абвесьціць распушчэным.

Камісар К. Ландэр.

Сэкрэтар (подпіс).

III.

Рада Работніцкіх і Салдацкіх дэпутатаў м. Менска. Аддзел дзеля барацьбы с контррэвалюціей і спэкуляціямі. 31 студня 1918 г. № 39.

Таварышу Ярашэвічу.

Ордэр.

Прыказываю Вам пайсьці ў Беларускую Вайсковую Раду, дом № 2, кв. 10, на Паліцэйскай вуліцы, каб абыскаць і арыштаваць усіх асоб, што там ёсць, у тэй лічбе і хлопчыка-пасланца Апанаса.

Прэзэс **А. Л. Рэзанскі.**

Сэкрэтар **Эв. Барэнс.**

IV.

18 лютага 1918 г. № 83.

Таварышу Ярашэвічу

Ордэр.

Загадываю Вам арыштаць члена цэнтральнага спаўніцельнага Камітэту Беларускай Вайсковай Рады Алексюка і прывесьці яго ў аддзел.

Прэзэс **К. Ландэр.**

Сэкрэтар (подпіс)

Апошні „ордэр“, пішэ „Беларуская земля“ падпісаны дрыжачай рукой Карла Ландэра, каторы пэўня прачуваў, што роўна праз пару дзён гэны дакумэнт пападзе ўжо ў архіў перасьледаванай ім Беларускай Цэнтральнай Вайсковай Рады“.

Гэтые ўсе дакумэнты былі знойдзены ў паперах „народных камісараў“ посьле таго, як яны паўцекалі з Менску перад прыходам немцаў.

Менскае Беларускае прэдстаўніцтва.

У тым жэ нумэры „Беларускі Шлях“ наказывае: 25 лютага адбылося сабраньне беларусаў — прэдстаўнікаў ад усіх слаёў насяленьня. На гэтым сабраньні выбраны з 9 чэлавек камітэт пад назовам: „Менскае Беларускае Предстаўніцтва“. Камітэт мае за заданьне прэдстаўляць інтарэсы беларускага народу і быць нацыональным цэнтрам, куды за ўсякімі спраўкамі маюць звярачывацца ўсе, каму дарага незалежнасць Беларусі, культура і самабыцьце беларускага народу. — У камітэт увайшлі: протоерэй Кульчыцкі, генэрал Кандратовіч, ксёндз Годлеўскі, Скірмунт, Уласоў, Аляксюк, Чаўсоў, Зямкевіч і Русецкі.

Прэдстаўніцтва памяшчаецца: „Менск, Серпухоўская 12.“

„Вольная Беларусь“, пішэ, што гэтые людзі выбраны у выканаўчы камітэт прэдстаўніцтва. Значыцца „Менскае Беларускае прэдстаўніцтва“ складаецца больш, чымся з 9 чэлавек. Нам вельмі важна даведацца хто болей належыць да гэнага прэдстаўніцтва.

Беларуская Рада ў Бабруйску.

Менская беларуская газэта «Беларускі Шлях» у № 1, 8 сакавіка (марца) наказывае: У Бабруйску выбрана і прыступіла да працы паветовая нацыональная Беларуская Рада. Учора дэлегацыя ад Рады прыбыла ў Менск і мела конфэрэнціі з беларускімі організаціямі і асобнымі дзеячамі».

Беларуская мова ў касьцелі.

Біскуп Ропп пазволіў гаварыць казаньня па беларуску у пецярбурскім Катэдральным касьцелі. Гаворуць клерыкі пецярбурскай Сэмінарыі што нядзелі ў 9 гадзін. Зварачываліся да Арцыбіскупа с просьбай дэлегаты ад кружка беларускай „Хрысьціянскай Дэмакраціі“.

(„Крыніца“).

Ксяндзы сьвядомые беларусы.

Ксяндзы сьвядомые беларусы А. Астрамовіч і А. Сак пераведзены першы с Сьмілавіч Менскай губ. у Абольцы Магілеўскай губ., а другі с Хвашчоўкі ў Мікуліно Аршанскага павету.

(„Крыніца“).

Адміністратар Менскай дыэцэзіі.

Адміністратарам Менскай дыэцэзіі назначэны кс. каноңік О' Роуркэ, каторы мае ўсе правы біскупа.

(„Крыніца“).

Аб расейскіх і польскіх газэтах у Менску.

Менская „Беларуская земля“ 1 сакавіка (марца) пішэ: „За апошні тыдзень менскіе газэты с прычыны канечнай патрэбы пасьвяцілі шмат месца, як беларускаму руху, так і Народнаму Сэкрэтарыяту Беларусі.

Болей усіх пісала і шчырэй усіх была «Минская Газета“.

„Минскій Голосъ“ усё яшчэ аглядаўся з ганачку ці ня верніцца „барын“.

«Dziennik Miński» адразу стаў у палажэньне нацыональнай меншасьці ў Беларусі і баронючы гэта палажэньне часам гукаў зусім палітычна.

„Placówka“ ж с конфэдэраткай на бок захлёбываецца ад радасьці, брэшучы на беларускіе арганізацыі, што вось настала часіна, калі Польшча можэ стаць „od morza do morza!“

Nu, рапа «Placówka», nic nie pomoże“.

Смаленск—«ключ да вялікай і магутнай Польшчы».

Захватные польскіе апэтыты выявілі незвычайную адналітнасць унутрэнага фронту ў новым Каралеўстве Польскім—на ўсей лініі, пачынаючы ад «станьчыкаў» (Сваs») і канчаючы анархістамі (Кульчыцкі). Пасьля выступленьняў урадовых і неўрадовых палітыкаў і публіцыстаў выступіў нідаўна з новымі захватнымі дамаганьнямі праф. Влад. Сэмковіч, вучоны гісторык і знаўца гэральдыкі, на страніцах газэты «Kurier Codzienny». Стацьця яго пад загалоўкам «Smoleńsk» — гэта нешта сярэдняе між гісторычнай заметкай і мітынговай прамовай. Патосу і тэндэнціі тут—аж залішне!

Пачынаецца справа гэтак:

«С-пад Оршы і Смаленска даходзяць адгалоскі пабед польскага аружжа, напамінаючы найбольш слаўные нашы пабеды, ўваскрэсаючы геройскіе пастаці Вітаўтаў і Астрогскіх, Жолкеўскіх і Ходкевічаў, Заёнчкаў і Князевічаў». А далей: «Ад тысячы (?!) гадоў у кожным сталецьці акуратна паўтараліся ў гэтых ваколіцах бітвы з Масквой, і сягоньня, ў гадаўшчыну дывілінскага міру, каторы аддаў Смаленск Польшчы (1618 г.), на старадаўных сьценах яго рука польскага салдата ізноў вывесіла пабедные штандары».

Слаўные успаміны і — дзіўны уклад здарэньняў, сказаў-бы на гэта кожын рэальны палітык; аднак п. Сэмковіч на гэтай аснове хацеў-бы ўжо прылучыць Смаленск да Варшавы! «Орша і Смаленск! Гэтые два імёны і цяпер, як прад векамі, вызываюць шыбкае біцьцё нашых сэрц». Бедная Польшча церпіць мукі Тантала, пажадаючы «старога крывіцкага гроду», як яго, хоць гэта і не пасьледавацельна, называе гэты гісторык і публіцыст. А «грод» гэты (—место) мае гісторыю, запраўды падобную да Вэрдэну: гэтак многа крыві праліто ў Смаленску і яго ваколіцах! І снуе пан С. у канчатку стацьці сваей думкі аб адплаце, кажучы, „што з іх (тут пагібшых) касьцей устануць некалі мсьціцелі, каторые ізноў разнясуць па сьвеці славу польскага жаўнера і ўваскрэсяць традыцію вялікіх продкаў—на палёх Оршы і пад сьценамі Смаленска». Ды хіба-ж ня Польшчы думаць аб адплатах!...

Сэнс усей стацьці высказывае канцавы пабожны уздох: «Каб-жэ Смаленск і гэтым разам споўніў сваю гісторычную роль, як ключ да Польшчы—вялікай і магутнай!»

Дзе Рым, дзе Крым, — дзе бабінскіе карчомкі... Гэта—край баек, куды польскі народ уцекае ад цьвёрдага рэальнага жыцьця. Але разам с тым ён прыгатаўляе сабе цяжкіе расчараваньня. Дык на што дражніць раны, на што гэта самагубная палітыка?

Смаленск — ключ да вялікай і магутнай Польшчы.... Так, так. І Палермо так сама некалі прыналежало да Нямецкай дзержавы!

Нельга ніяк уцяміць: па што пішуцца стацьці, падобные да стацьці п. Сэмковіча?..

А. Р.

А. Смэтона аб літоўскай справе.

Шмат гадоў п. Смэтона прынімаў чыннае учасьце ў літоўскім жыцьці. Калі-ж у канцы леташняга году літоўскіе нацыональные жаданьня пачалі споўняцца, мы ўбачылі яго на становішчэ прэзэса «Taryba» (літоўскай рады). Аднак, дагэтуль нам не даводзілося чуць публічных выступленьняў, даступных для шырэйшых кругоў грамдзянства, паводлуг каторых можна было-бы пазнаёміцца с пагълядамі прэзэса «Taryba» на літоўскую справу. Вось, з вялікай цікавасьцю ўзялі мы ў рукі надрукаваную па-нямецку на правох рукапісу брашуру: «Di litauische Frage» («Літоўскае пытаньне»), — справідлівей, прамову п. Смэтоны ў Бэрліне ў гасьцініцы Адлён на сабраньні нямецкіх палітыкаў.

Есць індыйская прыказка: *«прыемна гаварыць аб пахаронах нашых ворагоў»*. Яна прыходзіць на думку, чытаючы, як у самым пачатку сваіх вывадаў п. Смэтона *a priori* заверае слухачоў: «Колішняя вялікая Літва ні ў якім здарэньні больш не ўваскрэсьне...» (стр. 3). Неўдзячны гэта занятак — прарочыць, дый шмат прароцтв адкінула ўжо вайна. Як ні ак, а *вялікая Літва* мае за сабой традыціі і ўжо выявіла некалісь зусім ясна сваю жыцьцёвую сілу. Новая *малая Літва*—гэта толькі экспэрымэнт, спроба, каторая нет ведама ці акажэцца здольнай да жыцьця хоць-бы ў найбліжэйшай будучыне.

Мы ніколі не пратэставалі проці устанавіўшайся ад вякоў назовы нашага статуту «Літоўскі», а, наадварот, шанавалі яе, як зусім зразумелую; аднак, нельга згадзіцца з заявай п. Смэтоны, што «Літоўскі статут» — гэта *літоўскі* зборнік законаў, разумеючы яго, як твор спэцыальна літоўскага духа. Бо гэта — супольны здабытак праўнай мысьлі не літвінаў, а усіх народаў, тварыўшых разам Літву. Падробны разбор гэтага зборніка законаў выкрыў-бы ў ім бязспорна зачаткі беларускага духа, а такжэ украінскага і інш.

Ізноў жэ на стр. 18 п. Смэтона апавешчае urbi et orbi (ўсяму сьвету): «Мы літвіны, вырэкаемся гісторычнай Літвы... Бытцым ад зданьня ўцекае ён ад тэй Літвы, каторая як-раз узгадавала літоўскі народ, акружыла імя яго праменьнямі слаўных традыцій, учыніла вядомым усяму сьвету і вызначыла месцо паміж народамі.

Далей п. Смэтона зусім не прызнае этнографічнага прынцыпа роўназначным с прынцыпам роднай мовы. Дагэтуль, ня гледзячы на этымолёгічную рожніцу між гэтымі славамі, пытаньне аб прыналежнасьці народных масс да тэй ці іншай нацыональнасьці развязываў глаўным чынам язык, ужываны сягоньня і ўчора. І гэта было справядліва: бо колер вачэй, разьмеры галавы, змест казак і т. п. на практыцэ ня могуць служыць дзеля праверкі паходжэньня, хоць і маюць вялікую вагу дзеля навукі. Дзіўным выдаецца нам прынцып, на каторым п. Смэтона маніцца абаперціся!

Кажучы аб нацыональных меншасьцях у «малой» Літве п. Смэтона выявіў незвычайнае мастацтво ў ужываньні поў-тонаў. Гэтак на стр. 19 чытаем: «На усходзі і палудзенным усходзі ад Вільні жыве чужая языком і нацыональна несьвядомая народная масса». Чы ня лепш было-бы крыху падробней азначыць гэную массу, — массу, каторая ўжо у XIII ста-

Максім Гарэцкі.

АНТОН.

(Абразы жыцьця).

(Гл. «Гоман» № 21).

VIII.

> Нібы смоўж да апенкі, прырасла ка мне нуда мая.
>
> З. Бядуля.
>
> Чорные думы заснуць не даюць...
>
> Я. Купала.
>
> Жизнь есть сонъ, а смерть пробужденіе.
>
> Л. Толстой.
>
> А што такое сон?
>
> Звычайнае пытаньне.

Два сьвяты ўзапар. Першы дзень сьвят. З-раньня дужа прыгожая пагода. Снапы залатога сьвету залілі ўсю зямлю, і дзярэўню, і сады, і вуліцу праз балонкі цякуць у хату, убіліся на пол і жартуюць з дзяцьмі, што по сьвяточнаму лежаць яшчэ і хаваюць пічка, вочкі ад сонца, аткідываюць ручкі, альбо паклацуць пад галоўку, смашна смокчуць і, тропаючы ножкамі, скідываюць с сябе дзяругу. Бабы—гаспадыні управіліся каля печы, прыбраліся і гуркамі, як кучы красак, пашлі па Сасонніцкай дарозі у цэркву.

На Банадысёвым двара конь: „іга-га-га“... іржэць, бо адзін; прывялі хлопцы з нашлегу! Банадысь у мясьцечка паедзіць.

У Аўтуха на двара ціхамірна. На саломцы, на прыпёку рухаюць і порскаюць парасяткі, пчэла каля ганак: «Джынг!» зьвініць-зьвініць, набярэць нечэга і ляціць чэраз страху у сад к вульлю.

Цёпла, сьветла, прыгожа, ладна...

Але такое надвор'я, дужа яркае сонца з самага раньня бываюць перад ненасьцем.

Антон не пасьпеў яшчэ даволі пабыць на сонцы, седзячы на ставах каля сьцяны пад стрэшкай, як па небу, над лесам, ужо павалакліся рэдзенькіе фарботкі шэрэнькіх, рабенькіх балачынак... Яшчэ, яшчэ... сьвяжэй ужо паветрэ, халадней ужо паветрэ; першая болачка набегла на сонцэ, па зямле сьцень бяжыць... О! ізноў ярка,—прабегла...

Час ідзець. Антон ня ў цэркві, у двара. Хода з маткаю у цэркві. Іванька пашоў с хлапцамі ў лес, бацька у лесі.

Антон пахадзіў, пахадзіў. Паслаў над павецьцю на калёсах; лёг, знізом укрыўся, задумаўся, сагрэўся. Заснуў...

А сабака пакінуў Аўтуха у лесі, уцёк у двор, падлез пад вароты, павілеў троху ды й зьвіўся пад калёсамі; часам трасець галавою і цапаіць зубамі мух, думае, хто-то яго накорміць, Домны німа ў хаці.

Парасяткі клычуць салому; схопюць у зубы, баўціль! баўціль! у абодвы бакі; пужаюцца сабакі, кусаюцца і скігочуць.

Салома на калёсах у перадку, ківаіцца ад вецярку, ато не ківаіцца...

АНТОН. (думае мімаволі). «Домны німа, Хода зь ёю, а Иванька гдзе? І бацькі німа.. Гукнуў можэ унука с сабою у лес, бытцым у ягады, і карэць з бяросты падэкляраваў сагнуць, а павёў Іваньку к старцам на Глухую Паляну. Яны там часта па дарові пасадзець заходзюць. На ліру іграюць, гарэлку п'юць, сала прагуць, чэраз цяпло скачуць, псальмы пяюць, лявоніху скачуць пад ліру... Німа Іванькі... Ен ужо старчык — павадырок. Валасы доўгіе, шапка дзіравая, зімавая, хлопьпя павылезла зь яе. Кіёк у маленькіх худзенькіх ручэчках даўгі-доўгі, вышэй хлапца самага удвайня. Ідуць старцы па дарозі, сярод маладога лесу.

Птушкі пяюць. Краскі па бакох дарогі цьвітуць, пахнуць, калышуцца. Іванька напярод с хатыльком на плечах,—ён усё па бакох зіркаіць,—за ім на матузку троху відушчы з белым вялікім хатылём на плечах і с торбаю на баку, а на самым задзі дзяржыцца за матуз сьляпы; ён, старэйшы, сагнуўся пад сваім хатылём, валачэць ногі, кійком дзюбаіць цьверда, ліру падтрасаіць,

лецьці мела сваё асобнае імя?! Але-ж *nomina odiosa sunt.* I са слоў п. Смэтоны можна зразумець, што ён нічога ведаць ня хоче аб жывучых у Літве ад такіх даўных часаў, што нельга нават акуратна хронолёгічна азначыць, вызнаўцах праваслаўнай царквы. Аднак... аднак, ня гледзячы на бытцым-то поўную нацыональную і рэлігійную «аднароднасць» жыхароў Літвы, той-жэ самы п. Смэтона прымушэн прызнаць патрэбу дуалізму (двайчастасьці) ў гасударственым устройстве Літвы, бо на стр. 20 ён жадае утварэньня „асобнага упраўленьня краю“ дзеля зямель паміж Нёманам і лініей Аўгустоў — Беласток — Пружаны — Баранавічы — Навагрудак. Гэта уступка п. Смэтоны вымогам рэальных варункаў краю — вельмі красамоўна і гаворыць сама за сябе...

Нацыональнай аднароднасьці жыхароў «малой» Літвы п. Смэтона kurz und bündlich даводзіць на стр 20 славамі: «derselbe Typus, die gleiche Vergangenheit» (—„той самы тып, таяж самая мінуўшчына»). Цікава, якіе гэта вучоные давялі аканчацельна аднароднасьці тыпу напр. жыхара шавельскага павету і жыхара ваўкавыскага?! Бо «такая мінуўшчына» зусім нічога не даводзіць.

З вуст п. Смэтоны імя беларусаў вырвалося толькі адзін раз— калі ён гаворыць аб назовах, установленых у нас Кацярынай II (стр. 21). Цьвёрда заяўляе ён далей, што літвіны ніколі не адракуцца ад Вільні (стр. 24) Кіруючыся да спаўненьня сваіх нацыональных ідэалаў нашы суседзі літвіны абецуюцца апірацца на асновах этыкі і справядлівасьці. З гэтага выплывае завэрэньне аб роўных правох для нацыональных меншасьцей. Аднак, прэзэс «Taryba» робіць тут цікавую засьцярогу: «dies gilt besonders für die Juden» (str. 31 — апошніе словы падчыркнуў сам аўтор). Чаму-ж ні слова німа аб беларусах, каторые на ўсход і на палудзень ад Вільні сідзяць на ральлі густой массай?!

Ні на адзін момэнт ня хочэцца нам падумаць, каб новая Літва прыступіла да развязкі у сябе пытаньня аб нацыональных меншасьцях a la magyare (па прыкладу уграў). I ў гэтым значэньні прымаем канцавую заяву п. Смэтоны: «Denn ein starker, freier Staat kann auch anderen die Freiheit geben» (str 32).

Дай Божэ, каб гэтак было!

Ад. С.

У Вільні і ваколіцах.

× **Ад рэдакціі.** Рэдакція «Гомана» перанесена з Завальнай вуліцы № 7 на Віленскую вул. № 33, кв. 1 (ўход праз вароты).

Рэдакція адчынена кожын дзень ад 11 да 1 гадзіны ў дзень.

× **Канцэрт.** Напамінаем, што сягоньня, ў пятніцу, 15 марца, а 8 гадзіне ў вечеры ў салі «Лютні» адбудзецца канцэрт на карысць праваслаўнага камітэту.

У канцэрці прынімае ўчасьце вядомы віленцам квартэт ім. Ст. Монюшкі і піяністка п. Шырмо-Куліцкая.

× **Грошы з Расеі.** У тутэйшы аддзел Остбанку прышлі грошы, присланые з Расеі праз гішпанскае пасольсва для 23 асоб, адрэсы каторых неправільна паказаны.

× **Чародная кража.** 12 марца, а 12 гадз. ў дзень у прыехаўшага селяніна на падворку дому № 3 пры Палтаўскай вуліцы украдзена кабыла 4 гадоў.

× **Пагода у лютым.**
Сярэдняя вышыня барометра 764.8, значыць, вышэй звычайнай на 1.9.
Мінімум — 27 лютага 745,4.
Максімум — 16 „ 782,7.
Сярэдняя тэмпэратура — 3,9°, вышэй нормальнай на 0.7°.
Мінімум — 21 лютага — 19.6°.
Максімум — 9 „ + 3,7°.
Асадкі за месяць 30,5 м.м., вышэй сярэдняга на 2,5 „
Сонцэ сьвяціло 49,17 гадзін.

Ясных дзён — 0. Мешаных — 13. Туманных — 15. Дажджлівых — 6. Са сьнегам — 14. Сонечных — 12. Са сьнегавым пакрыцьцем — 25. Марозьлівых (з найніжэйшай тэмпэратурай ніжэй 0^0) — 23. З замерзшай вадой (найніжэйшая тэмпература ніжэй 0^0) — 14.

× **Тэмпэратура.** Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш	найніж.
12—13	+ 2,4°	— 0,3°
13—14	+ 2,8°	— 5,6°

З усяго Кра

Курляндзія і Ліфляндзія.

Глаўная камісcія Рэхстагу на заседаньні 16 марца будзе разглядаць пытаньне аб Курляндзіі і Ліфляндзіі.

Вялікая водная дарога.

Нямецкіе газэты ў Кэнігсбэргу і ў Бэрліне ў апошніх сваіх нумэрох апавешчаюць аб праекце злучэньня Чорнага мора з Балтыцкім. Гэткая водная дарога злучыла-бы Кіеў с Кэнігсбэргам. Рух тавараў паводлуг гэтага праекту йшоў бы з Днепра па Прыпяці ў Ясэльду, пасьля па канàлі Огінскага, па Шчары і Нёмане, а адтуль па Аўгустоўкаму каналу ў Нарэв. Між Нарэвам і возерам Спірдінг, у Усходніх Прусах, водных зносін яшчэ німа. Далей праз Мазурскіе вазёры і канал — у раку Прэгель, каторая ля Кэнігсбэрга ўліваецца ў затоку Балтыцкага мора Фрышэ Гаф. Лінія гэткай воднай дарогі, значыцца, ўжо ёсць. На жаль, гэта дарога дагэтуль можэ быць ужывана толькі дзеля судзен ёмкасьцю найбольш 200 тонн (13.000 пудоў). У летку пры недахваце вады яна яшчэ больш мелкая. Старые шлюзы прапускаюць толькі малые судна. Першая задача палепшэньня гэтай воднай дарогі — паглыбіць яе між Коўнай і Гродняй, аб чым ужо шмат пісалося.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

ЛОНДОН (Рэўтэр). Масква — ў руках анархістаў, каторые вядуць барацьбу з большэвікамі.

Васьмі - месячнае панаваньне большэвікоў утварыло новую форму дэспотызму. Кіраўнікоў большэвікоў у Пецярбурзі вельмі пільнуюць, відаць, баючыся, каб яны не ўцяклі.

«Times» наказывае, што імя «большэвікі» будзе пераменено. Партыйная праграма будзе мець інтэрнацыональны характэр. Будзе апавешчэна дыктатура пролетарыату, утварэньне ўсюды рэспублік і пазбаўленьне буржуазіі ўселякіх уплываў.

ПЕЦЯРБУРГ. Паводлуг вестак з Владывастоку, японцы ўчынілі ўжо тэхнічные прыгатаваньня дзеля паходу ў Сібір. Сьпешна правадзіцца дарога Владывасток—Мікалаеў — Кяхта, Японцы карыстаюцца запасамі матэр'ялаў у Владывастоцкім порце, прывезеных у сваім часе для Расеі і Амэрыкі. Японскі пасол у Пецярбурзі, пакідаючы Владывасток, прыняў дэпутацію варожых большэвікам войск і абецаўся ад імі Японіі аказаць ім помач.

Апавешчаюць, што расейскіе войскі ў Манджуры пастанавілі ісьці разам з большэвікамі проці ураду народных камісараў. Камандуе імі малады казацкі афіцэр Семёнов.

Быўшый начальнік чорнаморскага флоту, адмірал Колчак, знаходзіцца ў Пэкіне і вядзе перэгаворы с чысьленымі расейскімі эмігрантамі.

ЛОНДОН. «Daily Mail» наказывае, што саюзьніцкіе консулы у Владывастоку падалі тамтэйшаму ураду ультіматум, трэбуючы вярнуць форму упраўленьня, быўшую тамака перад большэвікамі.

Расея і цэнтральные дзержавы.

БЭРЛІН. Згодне з мірнай умовай, Расея ад 17 марца павінна быць гатова ў кожын момэнт пацьвярдзіць мірную умову.

МАСКВА. Маскоўская рада вялізарнай перэвагай галасоў высказалася за прыняцьце мірнай умовы.

С-паміж падаўшых ужо голас 195 провінціональных рад 110 падалі голас за мір.

БЭРЛІН. Урадовая «Nordd. Allg. Ztg.» на моцы фактаў даводзіць неправільнасьці заяў расейскага ураду ў Смольным інстытуце, каторы ў нялічэных іскровых тэлеграмах да расейскага народу і ўсяго сьвету апавешчае, бытцым цэнтральные дзержавы ўчынілі гвалт над расейскім урадам і што гэты ўрад быў прымушэн прыняць мірную умову. Газэта піша:

„На пленарным заседаньні 1 марца палітычная умова была прачытана па нямецку, а пасьля перэтлумачэна перэкладчыкам на расейскую мову. Тады вытлумачэно было значэньне кожнага пункту і

падпраўляіць на сабе. Жартуіць, каб вясялей было. Іваньку бадрыць.

«СЛЯПЫ СТАРЭЦ. Ну, Іванька, дайдзім зара да Варкалабава, к старэй пападзе пойдзім за нябожчыкаў маліцца—пірог табе дасць... А за скацінку памолімся — другі.

«ТРОХУ ВІДУШЧЫ. Толькі ты, хлапец, калі прыдзіш, дык альбо вочы на вышэйшые абразы паднімай, пад лоб закачывай, альбо ў зямлю ўпірай.

«СЬЛЯПЫ. Па бакох ня зіркай, яна не залюбіць, скажэ: «Што вы за старцы, ваша малітва да Бога не даходна...»

«ТРОХУ ВІДУШЧЫ. Ды тоненька падцягівай, калі дзед змоўкніць, усё с перадышкаю лягчэй.

«СЬЛЯПЫ. А ну братцы, сядзім ды троху папрактыкуім...

«ТРОХУ ВІДУШЧЫ. О, захацелася бабі маку—пасядзім. А калі ты ў Варкалабаві апынешся? Усі лепшые мясьціны займуць другіе старцы, спрытнейшые... Ідучы можна.

«УСІ (цягнуць; Іванька як толькі чуцен крыпіць тоненька)

Спасі, Госпадзі, жыватоў!
Стадку ад усякага ўпадку.
Сьвяты Хрол коні, а Барыс сьвіньні...

(пяюць і далі, толькі Антон не разьбярэць слоў, бо ён гэту псалму толькі умеіць дагэтуль).

«СЬЛЯПЫ. (аддыхаючы) А што будзім вучыцелю пець, калі запросіць да сябе? Ды пэўне запросіць, можэ й госьці будуць. Хіба тую, што дзяўчына Бога не пазнала?

(Каля Антона, пад калёсамі скігачыць сабака, мухі яму вушы ядуць, і дуіць ветрык)

УСІ (цягнуць, Сьляпы маркотна падводзіць на ліры).

А ў нядзельку вельмі рана,
Раней таго званы білі.
I ў крыніцы вада грала,
Во й там дзеўка ваду брала...

(І пяюць, далі ды Антон таксама нё прыпомніць, як гэта пелі старцы, калі ён быў у вучыцеля і слухаў).

«ТРОХУ ВІДУШЧЫ. А ты, Іванюга, запаведзі заучыў?

«ІВАНЬКА. Трошку заўчыў...

«СЬЛЯПЫ. Кажы за мною. Першая. Аз есь Гасподзь Бог твой на небі, каторы вывяў цябе з Егіпецкай зямлі...

«ІВАНЬКА. З Іпяцкай зямлі... (няўмеючы гаворыць за ім і бунтуіцца).

«СЬЛЯПЫ. Другое. Не ўзывай пана Бога па йменьню дарма. Трэцьцяе. Помні дзень сьвяціць нядзельны. Чацьвертае. Шануй матку і бацьку: пражывеш даўгалетне...

(Далей Антон успомніў, што ён бацьку ўжо не шануіць, і яму стала трудна цыхаць як бы хто на яго наваліўся; ён зьехаў на калёсах уніз, галава закрылася снізам).

Ай не, гэта Банадысёнак... Ай не, гэта ён, Антон...

А во што йта за лес?—Там, гдзе касіў той раз сена... Не, мусіць, гэта Глухая Паляна..

І старцы тут, на Глухой Паляні атпачываюць. А сын-павадыр узлез на старцабацьку і душыць яго... А дрэва валіцца валіцца... вот кахніць на сына, ня будзе ён жыць доўгалетне, бо бацьку душыць. Не, ніхто нікога не душыць.—старэц адзін абуваіцца, а лазовы куст ківаіцца...

Вот Іванька пад арэхавым кусьцікам, жупанок падаслаўшы, хатылёк у-галавы падлажыўшы, сьпіць; а старцы раду радзяць, хочуць нечым, што чараўнік Янка даў, мазаць вочкі малому Іваньку. Ой, будзіць старчык сьляпы... Уставай, уставай Іванька, хапайся, хапайся, бяжы...

(Далей будзе).

пасьледзтвы яго. Урэшці, нямецкі тэкст з расейскім перакладам аддадзен расейскай дэлегацыі. Наша прэдлажэньне утварыць асобные камісіі расейскіе дэлегаты адкінулі і заявілі, што прынімаюць нашу умову цалком. Самая умова падпісана толькі 3 марца паабедзі.

«Усе паступкі расейскіх, делегатаў у Брэст-Літоўску паказывалі, што фраза аб гвалце была ўжо напярод уложэна ў Пецярбурзі. Расейскі народ не дасць ашукаць сябе гэткімі гістэрычнымі спробамі большэвікоў апраўдацца. Расейскі народ мог бы дайсьці міра з намі ўжо некалькі месяцаў таму назад, каліб расейскі ўрад не стаўляў рэволюцыйную пропаганду вышэй за дабрабыт сваей бацькаўшчыны».

Украіна.

ВЕНА. Як наказывае „Fremden-Blatt", украінскае прэдстаўніцтво у венскім парлямэнці разаслало гэткае апавешчэньне.

«У парлямэнцкіх кругах ходзяць чуткі, бытцым прыехаўшый са Львова мітрапаліт гр. Шэптыцкі здведаў Вену дзеля таго, каб пачаць перэговоры аб палюбоўнай развязцы холмскага пытаньня, і бытцым ён адбыў аб гэтым нараду з галавой украінскага клюбу, доктарам Пэтрушэвічам.

«З гэтай прычыны украінскае парлямэнцкае прэдстаўніцтво заяўляе, што чуткі гэтые ні на чым не асновані і што, на пагляд украінскага парлямэнцкага прэдстаўніцтва, пастановы брэсцкай умовы — гэта справа інтэрнацыональная, аб каторай ня можэ быць ніякіх міжпартыйных перэговораў. Справа гэта належыць толькі да прэдстаўніцтва украінскай рэспублікі, як суверэнная дзяржавы, і тых гасударств, с каторымі зроблена умова.

«Гэта заява апавешчаецца дзеля агульнага ведама паводлуг умовы з мітрапалітам гр. Шэптыцкім, каторы прыехаў у Вену на заседаньня палаты паноў».

ВЕНА. Арцыбіскуп мітрапаліт гр. Шэптыцкі ў часе нарад над выражэньнем даверыя гр. Чэрніну ўзяў слова і заявіў, што мір з Украінай ня мог быць падпісан на іншых умовах, як ужо прынятые; у сваей прамове ён падтрымлівау украінскіе дамаганьня.

З усяго сьвету.

БУДАПЭШТ. Аб перэговорах з Румыніей апавешчаюць, што да 14 марца адбываліся толькі нарады камісій. Атрымаўшы новые інструкцыі, румынскіе дэлегаты з Ясс аканчацельна уложаць форму умовы. Румынія, рахуючыся з реальным палажэньнем, будзе ў будучыне шукаць палітычнай звязі с цэнтральнымі дзержавамі, каторые са свайго боку не супраціўляюцца прылучэньню да Румуніі часьці Бэссарабіі, дзе жывуць румыны.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Урадова 13.III. Імператар, прыехаў сюды, прыняў на аўдыэнціі фэльмаршалка Гіндэнбурга, а пасьля канцлера Гэртлінга.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Пецярб. Тэлегр. Агенцтво апісывае бутцым то зьдек нямецкіх войск у Вольмары, павесіўшых на рынку 200 асоб. Папраўдзі-ж было гэтак: Нямецкая рота, занімаючы Вольмар, сустрэла адпор банд, ратаваўшых места і ваколіцы. Яна арэштавала каля 30 душ, ды с-паміж іх пакараны сьмерцю толькі 5. У чысьле апошніх быў і член камітэту, Дільле, каторага спаймалі с палічным, як галаву рабаваўшай банды.

БЭРЛІН. Паводлуг вестак з Лёндона, Ллейд Джорж едзе у Амэрыку, каб самому разгаварыцца с прэзыдэнтам Вільсонам аб японскім выступленьні, вызваўшым нязгодлівасць між эўропэйскімі дзержавамі і Амэрыкай.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Урадовы праект закона аб павялічэньні чысла дэпутатаў с 397 да 441 аддадзен у камісію дзеля спраў конституцыі. Паводлуг гэтага праекту ў вялікшых выбарных округах заводзяцца пропорцыональные выбары.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе апавешчэньня:

13.III. Заходні тэатр:

Шмат на якіх адрэзках у вечары крапчэла артылерыйская бітва. Пры Н'ю-Порт у часе разведкі ўзяты ў палон 1 афіцэр і 30 салдатаў. На ўсходзі ад Зоннэбэкэ і Фромэль узяты 23 англічане і португальцы. У Шампані, пры Прон нашы дружыны ўварваліся ў французскіе акопы і вярнуліся адтуль, вядучы 90 палонных.

Учора мы збілі 19 варожых самалётаў і 2 прывязные лятучые шары.

Усход

Нямецкіе і аўстрыяцкіе войскі стаяць перад Одэссай.

Македонскі фронт.

Пры Макове, ў завароці Чэрнай крапчэў французскі агонь.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

БЕРЛІН (В.Т.Б.). Марскіе лятучые сілы ў начы з 10 на 11 марца абкідалі шчодра і з добрай удачай партовые і ваенные будоўлі ў Нэаполі.

РЫМ. (Стэфані). У апошнюю ноч варожые лятучые сілы а 1 г. ў начы зрабілі налёт на Нэаполь і скінулі ў цэнтры места 20 бомб. Між цывільнымі жыхарамі ёсць ахвяры, ў тым ліку сёстры міласэрные.

РЫМ. Газэты апісываюць агульны перапуд с прычыны налёту на Нэаполь, каторы с прычыны далечыні лічыўся вольным ад небасепекі. Варожые лятуны маглі вылецець толькі са Спалято, Катарро ці Дураццо, значыць, павінны былі перэляцець над Адрыятыцкім морэм на адлегласьці 352, 407 або 448 кіл. Налічэно 16 забітых і 60 раненых.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). У начы з 12 на 13 марца эскадра нашых марскіх лятучых судзен удачна атакавала ваенные будоўлі у Англіі на Эмбэры і у графстве Іорк. Ня гледзячы на гарачую зашчыту артылерыі, ўсе лятучые караблі вярнуліся назад.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). У паўночных водах нямецкіе падводные лодкі ізноў затапілі 19.000 тонн.

Калі ў землю зярнё кінеш,
Нясе табе зёран ста;
Як зарыеш ў землю грошы,
Грошы табе паесць ржа.

Чаму ж багач гаршчок грошы
У сыру землю закапаў?
Штоб паела ржа чырвоныя,
Гаршчок грошай каб прапаў.

Хто ведае, што смерць нясе
Ці гарачка, ці пярун?
Як не скажэш, то не найдзе
Грошай тваіх сын пастун.

Лепш бы купіць солі, мыла,
Нарогаў, сярпоў і кос,
І штоб сынок для прадажы
Усюды па сёлах павёз.

Меў бы і ты заработак,
Усё б дома было у нас;
Не ждалі б кварты солі,
Нім пройдзе жыдом шабас.

Не ржавелі бы чырвонцы,
Чорт не браў бы іх ў зямлі;
Ня былыб ты бедны з грошмі,
Ні бедны бяз грошай мы.

* * *

Вывядзіце жоначкі
С карчмы мужыкоў;
Вазьміце за рукаў,
Скажыце: дамоў!

Дзетачкі бяз хлеба
Плачуць і крычаць;
Волікі рыкаюць,
Кароўкі мычаць.

Конік пад карчмою
Увесь дзень стаіць;
Ніхто яму не даў,
Ані есць, ні піць!

Ты адзін міленькі
Усё ў карчме прапіў;
Жонку і дзетачкі
І хату забыў!

І. Чачот. 1844 г.

АБВЕСТКІ.



Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтва «Гоман» Рэдактар Язэп Салавей.